

ČSSZ vysvětluje přetrvávající mýty o důchodech – Starobní důchody

Část I

Zkušenosti pracovníků České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) a okresních správ sociálního zabezpečení (OSSZ) ukazují, že lidé mají o důchodech nízké povědomí a stále mezi nimi přetrvává řada nejasností, mylných představ a informací zažitých z minulosti. Mnohé skutečnosti související s důchodem nebo jeho výpočtem jsou poměrně komplikované, proto ČSSZ některé z nich vysvětlí.

1. Léta odpracovaná před rokem 1986 se do důchodu nepočítají

Není to tak. Je ale třeba rozlišit dva odlišné faktory – dobu pojištění / zaměstnání a výdělků. Pro nárok na důchod a jeho výši se započítávají doby pojištění (zpravidla zaměstnání či podnikání) získané od ukončení povinné školní docházky. Na délce doby pojištění pak závisí procentní výměra důchodu. Ta se počítá z osobního vyměřovacího základu – zjednodušeně řečeno z průměru výdělků v tzv. rozhodném období. Rozhodné období jsou tedy roky, za které se zjišťují výdělků pro výpočet důchodu. Začíná kalendářním rokem po roce, v němž člověk dosáhl 18 let a končí rokem, který předchází roku přiznání důchodu. Do rozhodného období se podle zákona o důchodovém pojištění nezahrnují roky před rokem 1986. Výši důchodu tedy neovlivní výdělků získané před rokem 1986, doba pojištění získaná před tím rokem však ano.

2. I když mám málo let pojištění a nízké výdělků, musím dostat důchod alespoň ve výši životního minima

Minimální důchod a životní minimum není totéž. Minimální výše procentní výměry důchodu je stanovena zákonem o důchodovém pojištění. Činí 770 Kč. K ní náleží základní výměra důchodu, která v roce 2016 činí 2 440 Kč. Minimální výše důchodu přiznaného v roce 2016 tedy činí 3 210 Kč. Důchod v této minimální výši může být přiznán v případech, kdy sice lidé splní podmínku potřebné doby pojištění, ale v rozhodném období nemají buď téměř žádné, nebo velmi nízké příjmy a důchod jim jednoduše řečeno „není z čeho vypočítat“.

3. Veškeré doby, které mi chybí, si můžu dobrovolně doplatit

To bohužel není možné. Dobrovolné důchodové pojištění sice existuje, ale nelze ho použít univerzálně ve všech situacích. Přihlášku je možné podat nejdříve na dobu od 1. 1. 1996. Zákon stanoví, z jakých důvodů je možné se k dobrovolnému důchodovému pojištění přihlásit a za jakou dobu zpětně od podání přihlášky ho lze u každého z uvedených důvodů doplatit. Přihlásit se k němu lze i bez uvedení důvodů, v tomto případě je však doplacení možné jen jeden rok zpětně před podáním přihlášky. Nelze jím tedy pokrýt různé „mezery“ a doby „bez pojištění“, které má člověk v minulosti.

4. Práce na dohodu se do počtu let pro nárok na důchod počítá

Některá ano, některá ne. Je rozdíl mezi dohodou o pracovní činnosti a dohodou o provedení práce. Dohoda o pracovní činnosti zakládá účast na po-

jištění a do důchodu se započítává, pokud nešlo o tzv. zaměstnání malého rozsahu, tj. pokud byl sjednán měsíční příjem alespoň 2 500 Kč. Činnost vykonávanou na základě dohody o provedení práce do 31. 12. 2011 není možné pro důchod započítat vůbec, od 1. 1. 2012 lze započítat ty měsíce, ve kterých zaměstnanec dosáhl z dohody příjmu vyššího než 10 000 Kč. Zaměstnávání vykonávané na zkrácený úvazek se do počtu let pro nárok na důchod započítává, je-li z příjmu odváděno pojistné.

5. Být před důchodem evidovaný na úřadu práce je nevýhodné

Evidence u úřadu práce má především za cíl pomoci nezaměstnaným lidem najít vhodné zaměstnání, zajistit rekvalifikaci a po určitou dobu bez práce poskytnout finanční podporu. Pro nárok na důchod a jeho výši se doba evidence u úřadu práce považuje za náhradní dobu pojištění. Započítává se ale pouze v zákonem stanoveném rozsahu. Vždy se doba vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání započítává, je-li vyplácena podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, a také doba, po kterou se podpora v nezaměstnanosti neposkytuje, avšak osobě vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání přísluší odstupné, odbytné nebo odchodné. Doba vedení v evidenci úřadu práce, po kterou podpora není vyplácena, se započítává v rozsahu nejvýše tří let; tato doba tří let se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod. Z doby získané před dosažením 55 let věku lze započítat pouze jeden rok.

6. Důchod musí ve stáří dostat každý

Není tomu tak. Dvěma základními podmínkami, které je třeba splnit, aby vznikl nárok na starobní důchod, je dosažení zákonem stanoveného důchodového věku a získání potřebné doby pojištění. Riziko, že člověk „nedosáhne“ na starobní důchod, hrozí zejména při dlouhodobé nezaměstnanosti nebo takových formách práce, které nelze pro důchod započítat. Příčinou nesplnění podmínek pro důchod může být i doba strávená ve výkonu trestu, pokud odsouzený nebyl zařazen do práce, či pobyt nebo činnost ve státě, s nímž ČR

nemá smlouvu o sociálním zabezpečení. Nesplnění podmínky potřebné doby pojištění nelze prominout. Je však možné si dobu, která do získání potřebného počtu let chybí, dopracovat. Důchod pak může být přiznán ode dne, kterým byla doba pojištění dodatečně získána.

Část II

Přestože jsou důchody často diskutované téma, panuje v této oblasti stále řada mýtů. Dotazy lidí se týkají oblasti výpočtu důchodu a všeho, co ovlivňuje výši důchodu jak pozitivně, tak negativně. Nejsou si jisti, co se pro důchod „počítá“ a co nikoliv. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) proto objasňuje další z omylů.

1. Vykonávám-li souběžně dvě výdělečné činnosti, započítají se mi do důchodu obě

V případě, kdy se kryjí dvě nebo více dob pojištění (např. hlavní a vedlejší pracovní poměr nebo souběžný výkon zaměstnání a podnikání), lze dobu do celkového součtu započítat pouze jednou. To platí i v případě, kdy se doba pojištění překrývá s náhradní dobou (např. výkon zaměstnání při současně péči o dítě). To zjednodušeně řečeno znamená, že v rámci jednoho kalendářního roku může být započítáno maximálně 365 dní účasti na důchodovém pojištění. Pokud souběžná výdělečná činnost zasahuje do rozhodného období, za které se zjišťují příjmy pro výpočet důchodu (od roku 1986 do roku předcházejícího přiznání důchodu), výdělky ze všech souběžných činností se sčítají.

2. Často jsem byl na neschopence, to mi sníží důchod

Pokud je člověk nemocný během výkonu zaměstnání, nemá to na délku doby, která se mu započítává pro důchod, vliv. Pokud doba dočasně pracovní neschopnosti spadá navíc do tzv. rozhodného období, za které se zjišťují výdělky pro výpočet důchodu, musí být z tohoto období vyloučena. To v praxi znamená, že nedojde ke snížení (rozmělnění) průměru výdělků pro výpočet důchodu. Celkový souhrn příjmů v rozhodném období je rozpočítáván pouze

na období, kdy byla vykonávána výdělečná činnost, což má na výši důchodu pozitivní dopad.

3. Lidem, kteří pracovali v těžkých profesích, se důchod počítá výhodněji

Rozdělení zaměstnání do tzv. preferovaných pracovních kategorií bylo zrušeno od roku 1993. Na výpočet důchodu podle současných předpisů nemá druh vykonávané práce vliv. Výjimkou jsou např. některé kategorie horníků, kteří mají stanoven odlišný (nižší) důchodový věk. Obecně platí, že na výši důchodu má vliv získaná doba pojištění a výdělky v tzv. rozhodném období, tj. od roku 1986 do kalendářního roku předcházejícího roku přiznání důchodu.

4. Pokud přecházím do starobního důchodu z důchodu invalidního, je to nevýhodné

Když příjemce invalidního důchodu dosáhne důchodového věku a splní podmínku potřebné doby pojištění, má možnost prostřednictvím okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ) podle místa trvalého bydliště podat žádost o starobní důchod. Jestliže vypočtený starobní důchod bude vyšší než vyplácený invalidní, bude mu starobní důchod přiznán. V opačném případě občanovi náleží nadále invalidní důchod v původní výši. Příjemcům invalidního důchodu, kteří dosáhnou 65 let věku, výplata důchodu nezaniká, pouze ho ČSSZ ze zákona automaticky změní na důchod starobní. Výše nově pobíraného starobního důchodu však zůstane stejná, jako byla výše invalidního důchodu.

5. Odškodné za pracovní úraz se do výpočtu důchodu nezahrnuje

Naopak. Náhrady vyplacené zaměstnanci po skončení jeho pracovní neschopnosti z důvodu pracovního úrazu nebo z důvodu nemoci z povolání se pro výpočet důchodu započítávají. Je ale nutné předložit potvrzení zaměstnavatele nebo pojišťovny o částkách, které byly za jednotlivé roky před přiznáním důchodu na náhradě vyplaceny. Vzhledem k tomu, že ČSSZ odškodné za pracovní úraz a nemoc z povolání nevyplácí, je třeba uvedené potvrzení dodat při podání žádosti o důchod na OSSZ.

6. Pokud je starobní důchod jednou přiznán, jeho výše už se nemůže (kromě valorizace) nijak změnit

Je-li dodatečně doložena skutečnost, která nebyla při výpočtu důchodu k dispozici (např. doklad o době zaměstnání či výdělku), lze ji pro jeho výši zohlednit kdykoliv. Pokud se v důsledku nově prokázaných údajů navýší důchod, lze finanční částku doplatit až 5 let zpětně od data, kdy byly nové skutečnosti ČSSZ doloženy.

Také výdělečná činnost po vzniku nároku na důchod, má na výši důchodu vliv. Musí však jít o činnost zakládající účast na pojištění. Procentní navýšení důchodu je v tomto případě závislé na tom, zda je činnost vykonávána při pobírání důchodu v plné nebo poloviční výši či bez pobírání důchodu a po jak dlouhou dobu.

Řadu praktických informací se „budoucí důchodci“ dozvědí z Příručky budoucího důchodce pro rok 2016, která je v tištěné podobě k dispozici na OSSZ a v elektronické verzi na webu ČSSZ. Specifické situace je vždy vhodné řešit s pracovníky okresních správ sociálního zabezpečení.

Zdroj: www.cssz.cz

I přes kratší dobu pojištění je šance na důchod. Ale jen při dosažení vyššího věku
„Na starobní důchod mám nárok – je mi 65 a odpracoval jsem 15 let.“ Ne, tato podmínka již neplatí. „Nemám odpracováno 35 let, zůstanu do smrti bez důchodu.“ Nikoliv. Zákonné podmínky pro získání nároku na starobní důchod mají několik variant. Toto jsou příklady situací, které pracovníci správ sociálního zabezpečení klientům vysvětlují.

Standardní doba pojištění potřebná pro nárok na starobní důchod se od roku 2010 postupně prodlužuje z původních 25 až na 35 let. Pro osoby, které

dosáhnou důchodového věku po roce 2018, je stanovena na 35 let (u těch, kteří dosáhnou důchodového věku letos – v roce 2016 – činí 32 let). Do této doby se započítává jak doba pojištění (získaná zpravidla z titulu zaměstnání či podnikání), tak i náhradní doby pojištění, jako např. péče o dítě do 4 let věku, doba péče o osoby závislé na pomoci jiné osoby, doba vojenské služby, evidence u úřadu práce, pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně aj.

Kromě této základní podmínky potřebné doby pojištění stanoví zákon o důchodovém pojištění ještě další možnosti. Pro osoby, které dosáhly důchodového věku po roce 2014, platí, že jim nárok na důchod při dosažení důchodového věku vznikne i tehdy, pokud získali alespoň 30 let pojištění. Má to ovšem podmínku – v tomto případě totiž musí jít o dobu tzv. „čistého pojištění“, tedy skutečně odpracovanou dobu bez započítání náhradních dob.

Těm, kteří nesplní ani tuto podmínku, zákon o důchodovém pojištění dává další možnost dosáhnout nároku na starobní důchod. Je ale třeba, aby v průběhu života získali alespoň 20 let pojištění včetně náhradních dob nebo 15 let pojištění bez náhradních dob. Důchod však dostanou až o několik let později. Muži i ženy o 5 let později, než je zákonný důchodový věk muže stejného data narození.

Příklad 1: Muž, nar. v roce 1953, jeho důchodový věk činí 63 let. Nárok na starobní důchod při dosažení důchodového věku v roce 2016 mu nevznikne, protože získal jen 25 let pojištění. 20 let totiž žil a pracoval na Novém Zélandu, se kterým ČR nemá smlouvu o soc. zabezpečení, proto tuto dobu nelze pro nárok na český

důchod zohlednit. Nárok na starobní důchod mu ale vznikne v 68 letech (při dosažení věku o 5 let vyššího, než je jeho důchodový věk).

Příklad 2: Žena, nar. v roce 1955, vychovala 2 děti, její důchodový věk činí 60 let. Nárok na starobní důchod při dosažení důchodového věku v roce 2015 jí nevznikl, protože byla dlouho v domácnosti a včetně náhradních dob (péče o děti) získala jen 21 let pojištění. Nárok na starobní důchod jí tedy vznikne o 5 let později, než je důchodový věk muže stejného data narození, tj. v 68 letech a 4 měsících (důchodový věk muže nar. v roce 1955 je 63 let a 4 měsíce).

Přesné údaje sdělí věková kalkulačka

Všechny varianty podmínek pro nárok na starobní důchod přehledně ukáže tzv. **věková kalkulačka**, dostupná na webových stránkách ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV). Po vyplnění data narození, údaje muž/žena a u žen počtu vychovaných dětí kalkulačka stanoví, k jakým datům a při získání jaké doby pojištění vznikne dotyčné osobě nárok na starobní důchod.

Před rokem 2010 činila potřebná doba pojištění pro nárok na starobní důchod 25 let. Tomu, kdo ji v tomto rozsahu nesplnil, ale získal alespoň 15 let pojištění, vznikl na starobní důchod nárok při dosažení věku 65 let. V důsledku změny právní úpravy se i podmínky pro tuto variantu starobního důchodu (tzv. poměrného) změnily. Podle současně platných předpisů je podmínkou nároku na tento typ starobního důchodu získání alespoň 20 let pojištění (nebo 15 let bez náhradních dob) a dosažení věku o 5 let vyššího, než je důchodový věk muže stejného data narození.

Zdroj: www.cssz.cz